

Készülődés

„Mileszpalesz?” — hallotta valaki csúfondáros hangját.

Nyugtalanul ébredt, vasárnap fejében igen korán, enyhe fejfájással, inkább fejfűgással, egész teste tiltakozott, tudata azonban már megkezdte az álomfoszlányok gubancaiból való kikászálódást, szemét ennek ellenére nem nyitotta ki, mordulva fordult a másik oldalára, mint ilyenkor szokta, a borostás reggellel nem ér véget csak úgy egyszerűen valamely éjszaka, kávé, cigarettát, alkoholt, ha lehet, napokig nem, egy cseppet sem, elszívták a cigarettáját, rákaptak, a jó cigarettából mindenki szív, még a nemdohányosok is, a végén már zsebből-cigarettázó lett ő is, hiába, látták, honnan húzogatja elő, furcsa körmondat üldöz- te az ébredésbe, billegő félálomba, ha ebben a pillanatban nem húzza a fejére a takarót, nem kétséges, hogy a sivár ébrenlét javára dől el a küzdelem, előbb azt kellene tisztázni, legalább félszeggel, egyáltalában hol leledzik, egyszemélyes ágy, közömbös hőmérséklet, szűkös kényelem, de meglepő csend, csak a felvonók jellegzetes zúgása, hát persze, a divatos fürdőhely osztályonfelüli szállodája, a szomszéd szobában valaki telefonon beszél, mintha a párnája alatt haladna át a huzal, hallja a vízcsobogást már, ez vagy a patak, vagy a felette lévő fürdőszoba, vannak frissebb kollégák, úgy látszik, akik jobban bírják az éjszakázást, a tu- dományos ülészek tegnap este vándoréjszakázássá alakult át, az epeutak idejé- ben lepihenni képtelen kérdései, azaz az epeutak sebészetén túli gondjai, a túl- terhelés, mint állandó tényező, erről most közvetlen és személyes tapasztalatok alapján számolhatna be, azonnal, csak a forró fürdőig jusson el, mintha már befe- jezte volna az előadását, újra körbeszaladt fejében a körmondat, ezzel zárta dol- gozatának felolvasását: „Voltam, mert lettem, lehettem volna, mert vagyok, va- gyok mégis, mert elmondják majd rólam is, hogy voltam“, ezt már az utolsó papírlapot letéve mondta, ő maga lepődött meg a legjobban, hogy ide kanyarodott, ez egyáltalán nem tartozott a tárgyhoz, a tárgyról szóló következtetésekhez, ezt ő tette hozzá az öten jegyzett dolgozathoz, a társszerzők megkérdézőse nélkül, mint- egy legszemélyesebb, utólagos adalékként, ami nélkül az egész érthetetlen, ez az igazi, a voltaképpeni összefoglalás a dolgról, a kikerülhetetlen, elhallgathatatlan különvélemény, a felcsattanó tapsba gúnyos, mind hangosabb nevetés vegyült, ő ennek ellenére tisztességtudóan meghajolt, a hatalmas csokor virágot már rettenet- tes zavarban vette át, a felesége azonban váratlanul mellette termett, könyökével böködte, vegye csak nyugodtan át, megérdemli, megdolgozott érte, aki szerénykedik, csakhamar a legutolsó sorban találja magát, felesége máris elkarolta tőle a virág- csokrot, még kérdezte is, ilyen kevés, mire ő már szégyenkezve mondta: nem takarmányt adtak, hanem jelképet, megismételte a kínos körmondatot, jó hango- san, mint aki ragaszkodik, igenis, nem hajlandó eltekinteni a saját véleményétől, a mind harsogóbb nevetés azonban a hangját, már nem is a hangját, a motyogá- sát teljesen elnyomta, a zsvajvból élesen vált ki egy arc, nem tudta senkivel azo- nosítani, de tisztán hallotta a vigyori kérdést: „mileszpalesz, mileszpalesz“, több- ször is, de hát akkor nem is az ő sohanemgondoltra körmondata, hanem ez zavarta meg éjszakai nyugodalmát, hol szól a rádió, hol szólhat, az ő fülénél, legrosszabb szokása szerint mindig nyitvafelejtí a hordozható készüléket, valamikor az éjjeli adóállomások is nyugovóra térnek, reggel mindig morcosabb-komolyabb az embe- riség, vége a mulatságnak, az egymás mellett szorosan szorongó állomások bele-

motyórékolnak egymás szövegébe, megpróbálják elő-tisztázni a kezdődő nappali zürzavart, mondják a magukét, reggeli torna erőszakoskodik az emberrel, alkalmi bölcsek kérnek szót, el akarják igazítani az álomittas emberiséget, zene helyett józan szavakkal kísérleteznek, kemény indulók dobolnak az álom puha hangjaitól még érzékeny dobhártyákon, így jár, aki egyfolytában kapcsolatban akar maradni a csillapíthatatlan szenvedélyű világgal, de ahelyett, hogy elzárná a készüléket, valami zenét tisztáz ki a keresővel, fel is erősíti, zenét úgy hallgat, ahogy lélegzik, odasemfigyeléssel, legszívesebben műtét közben is zenét hallgatna, csakhogy most végképp vége a már nem is pislákoló reményű nyugalomnak, vasárnap talán szelídebbek a rádióállomások, elnézőbbek az emberrel, honnan sejtik ezek, hogy valaki egyáltalán hallgatja őket, mindegy, kinek mondják, a költségvetési keretben el kell fecsérelni bizonyos mennyiségű szót, szöveget, hírt, közleményt, a zene az csak kötőanyag, csalétek, folyton belebeszélnek, a zene vidám, a közlések annál komorabbak, a fájdalom világgá kürtölésében egymással versengenek a nyelvek, az emberiség részletre is fáj és egészében is, mintha minden éjszakáját átmulatná, az előző napi lelkiismeretfurdalás alig várja a reggelt, holott a mámor talán egyetlen értelme, hogy a másnapos lelkiismeretfurdalás intim inkognitót terem, igen, ez határozottan így van, az ember rádöbben, hogy többet kellene önmagával foglalkoznia, tisztázatlan fájdalomokkal nem is illik a többiek hasonlóan tisztázatlan fájdalomához bújni, ha semmi sem feszegeti a könyörtelen feltárás igényével a titkokat, idővel a titkok is elvénülnek, örökre kideríthetetlenekké homálylanak végül, elsüllyednek a tisztázatlanság: a tisztátalanság mocsarában, iszapgyémánttá kövülnek, ahonnan már csak lidércfénylobbanásuknak van néha feljárása a lélek meztelen érzékenységre, váratlan hangulatokban, fáradt elernyedésben, idegen szobákban és helyzetekben, a körülmények szeszélyéből kirakott álmokkockák alig kivethető, ám mégis riasztóan villanó felületén, az álmok bennünk lüktető másikkcsillag-létünk, színek, hangok, illatok, ízek, az álombeli tapintás valószínűtlensége, ijesztő valósága ugyanakkor: egy-egy álom mélyfészku kéregmozgást idézhet elő a lélekben, kontinentális táblákban mozdul el a múlt bennünk, valami érthetetlenül és bátortalanul dübörög, semmi az egész: két ököllel gyöngéden kidörzsöljük szemünkéből az üzenetet, az adás megszakad, a kéz máris az utált cigaretta után nyúl, az omlásból egy kéz nyúl ki a gondúzó szalmaszálcigaretta után, a bőröndjében kell lennie egy megbontatlan csomagnak, az éjszaka még zsebből, reggel már bőröndből cigarettázik, mileszpalesz, csakugyan mi lesz az aligelgondolt elhatározással, mindegy, úgyis fel kell tápaszkodnia a fürdéshez, legfeljebb sétál egyet a szállodát körülölelő erdőben, a patakparton, tizenegykor folytatják a munkát, ő az első előadó, kiszellőzteti a fejét, ön ugyebár ismeri a reggeli cigarettázás szabályait, nyomban ébredés után nem, az ágyban nem, reggelizés előtt nem, legfeljebb a kávéhoz egyet, különben lehetőleg egyáltalán nem, később sem, egy liter hideg tej a hűtőből tökéletesen helyrehozná kiszáradt torkát, igyunk tejet, miközben megfogadjuk, hogy csak szerelemkor élhet az ember álnéven, minden szerelem álnév, sohasem tudhatjuk meg igazán, kik voltunk, még egy nő kétségbeesetten buzgó segítségével sem, milyen ostoba, aki azt hiszi, hogy minden tükör emlékszik rá, akibe valaha belenézett, a legutálatosabb az egészben az, hogy még meg is kell borotválkoznia, ha virraszt az ember, kétszer olyan gyorsan nő a szakálla, ezt már számtalanszor alkalma volt megfigyelni, még egy utolsó kísérlet, elmondja gyermekkori varázsszövegét: *Somrok sé geteb lyehziut a, sovro etekef a nav tti rám. Sszöjle ah kaltál nesevisz, szemle ah nebbesevisz gém,* nyilván ez sem segít, mert közben már rágyújtott, nyomban fulladásiszony ugrott a torkának, elhúzta a sötét-szürke bársonyfüggönyt, kitérta az erkélyajtót, kezében az égő cigarettával kibotorkált a csillámos-csípős szeptembervégi napsütésbe, hatalmasat nyújtózkodott, tüdeje az éles levegő hirtelen támadására meghökölt, úgy köhögött, hogy a könnyei

megvakították, persze, hogy ismeri a korareggeli cigarettáragyújtás szabályait, de nem foglalkozhat örökké mindenki a nagy összefüggésekkel, megvárta, míg kitisztul a látása, mert már előbb és közben is érzékelt: olyan gyönyörű az ősz, mint amikor még volt értelmük az ősöknek, egyetlen felhő sem merészkedett a parttalanná tágult égre, mintha tériszonyuk lenne, az erdő rejtetten kapcsolódó terei a nyári tömegiszony után a magányhoz most edzik magukat, a fák között, mintha a fák koronájából sugárzana, szilvakék hamvasság, szinte tapintható, a már sápadózöld háttéren a fenyők zöldje most tűnik a legmakacsabbnak, darázssárgára éretten csordul a napfény, a lombok résein át gyöngéd gyöngyházpárában lebeg a szemközi hegyoldal, tűnékeny átmenet az égbolt súlya és a föld súlytalansága között, megcsillanó ökörnyálszálon csüng a világ, az értelmét konokul titkoló, amelyért talán csak ki kellene nyújtani a kezünket, hogy tenyerünkbe vonva kivallja végre szándékát, a pillanat elmúlik, fűvek gyökerét elmetszi az idő, ilyenkor már a méhek sem mézelnek, a halak iszapba, az ember már csak reggeli cigarettája keserű füstjéig lát, alig tovább az orránál, legfeljebb az erkélyről szórakozottan kifric-kázott csikk földigérő ívét követi a tekintet, az elnyisszanthatatlan szálú őszi esők hideg függőnye majd ezt a távlatot is elveszi, de ebben a szemvillanásban még repült a parányi meteorit-parázs, vörös rézlemez levelek közé, egyenesen egy elmerülten sepregető ember elé bukfencezett, aki munkája semmibebevételének vette a szemtelen szemtelést, a támadás irányába fordult, dühösen égnekrázta a seprút, de miután nappal szemben nem tudta tekintetvégre kapni a tettest, fejcsoválva törődött bele a dologba, széles, kaszáló mozdulatokkal hajtotta tovább a történelem legreménytelenebb szerszámát, „költözz, sánta, emeletre, akkor te dobsz le majd csikket“, elszégyellte magát erre a torzonborz gondolatára, hiszen a sepregető ember nem is sánta, azonkívül igaza van, legfeljebb abban nincs, hogy belekésétt a reggelbe, a szálloda beállóhelye tömve gépkocsival, harmatlepte felületükön finom sárrá ülepszik le a por: rakosgatjuk a szemetet egyik helyről a másikra, minden sepregető ember ilyen, mint akinek nem jut eszébe a végleges megoldás, itt az emelet magassága, azzal a másik utcaseprővel szemben pedig a leeresztett rolló nyújtott védelmet, az a másik utcaseprő volt sánta, akkor közvetlenebb veszély fenyegette őket Dióval, akinek az a gonosz ötlete támadt, hány éve már annak, hogy beemeljék az utcaseprő hajnali uzsonnáját, mindig az ablakpárkányon hagyta az újságpapírba göngyölt ennivalót, hogy térültében megpihelve falatozzék belőle, hajnalokig tanultak az utolsó szigorlatokra, egy morzsányi ennivaló nem volt hónapos szobájukban, „mileszpalesz, lássam a híres bátorságod“, kopogott a szemük az éhségtől, de talán nem is ezért, hanem a frissítő izgalomért nyúltak a máséhoz, a rolló résein át lesték, milyen értetlen pofát vág az ipse az izléstelen csínyhez, mert végül, mintegy finnyás vezeklésül, kibontatlanul tették vissza az ablakpárkányra zsákmányukat, Dió akkoriban olykor az idegroham határáig kergette ezzel a hülye „mileszpalesz“ szöveggel, már elegendő volt, ha ujjai némajátékáival jelezte az ütemet, meggondolatlanul elmesélte neki, milyen különös dolgot észlelt magán egy halászat alkalmával, bedobta a horgot, ugyanott már fogott egy hétkilós csukát, talán ez tette, hogy újra átélte az idegeibe örökre beivódott feszültséget, bal keze hüvelykujját puhán-remegő mozgással érintgette másik négy uja begyéhez, miközben erre az ütemre belül a „mileszpaleszmileszpalesz“ szövege ment, elkerültek egymás közeléből, a sokáig-nyomasztó emléket betemette az élet, évekig nem jutott eszébe, hogy most egy értelmetlen éjszakai virrasztás utáni álom zavaros felszínére buggyanjon, amikor voltaképpen nincs mitől tartania, ha túl lesz ezen a mai délelőttön, még két-három nap ingyen pihenés, meddig, teljesen tőle függ végeredményben, vannak az embernek hangulatai, amikor a legegészségesebb a nyugodt és bizonytalan válaszokat szeretni, amúgy is örökké félbe-szerbe az életében minden, a sorrend egyáltalán nem fontos, úgyszincs vége, kellemesebbé teheti

a borotválkozást, mondja éppen a rádióreklám, ha előtte és utána is krémet használ, megszünteti az égető érzést, ez olyan, mintha a perzselésre emlékeztetne, borzasztó a szegényember helyzete, még egy docensdoktoré is: amikor véletlenül jól érzi magát, már fél, hogy ebből is csak baj lesz, ebből ugyan miért lenne baj, hát csak úgy, lehet, miből nem lehet, történünk vakon is, álomban is, ezért, bármilyen erőfeszítéssel próbál is egészen önmaga lenni, rá kell döbennie, legalább sejtélem formájában, hogy csupán helyettes nyakkendő, helyettes csevegő, a fesztelenség csak látszat, aránytalanul sokba kerül, mert az otthonhagyott látszatokat is sugallni kénytelen, egyetlen alkalommal viselhető ünnepi áruha, a másnapos borosta érezten az a kínos benyomása az embernek, hogy már a tegnapi estélyen is elhanyagolt külsővel jelent meg, ha végigsimít az állán, miközben éppen legutáltabb mosolyán igazít egy kicsit, titkon simít végig állán, nem kellett volna-e mégis frissen borotválkoznia, a tűnődés, hogy hátha mégsem, fel sem tűnik a sok szakállas duma közepette, akkor biztos, hogy nem szabadul a nyomástól, mégis illett volna megborotválkoznia, hányszor borotválkozik egy ember életében és naponta, ezt a rengeteg erőt sokkal hasznosabb dolgokra lehetne fordítani, ha már ragaszkodunk is ahhoz, ami amúgy is fogva tart, a szappanozás pocskék unalma, mintha minden alkalommal belefehéredne a szakáll, puhítani a bőrt, és a bőr puhul, vannak már kettősélű zsilettek, az igazán igényesek már közvetlenül a felhám alatt borotválkoznak, ez is hiába, valahol olvasta, hogy előfordul, valaki teljesen gyanútlanul elavulhat, miközben otthon a fürdőszobában a szokás hatalmának engedelmeskedve gondosan borotválkozik, de vajon ki élte már át a megrendülésig a szakáll örökös kétségbeesését, hogy folyton levágják, majd fogtok ti még magatoknak mesterséges gólyafészkeket elhelyezni, benne művirág-gólyahírrel, csak irtásokat egymást, hüh, de furcsa ez az ébredése, már újra ég a cigaretta, ehhez mintegy megszokásból neszkávét kever, hirtelen azon sem csodálkoznék, ha a kávé helyett aztán mégis egy üveg sört bontana, a sör a részegség ejtőernyője, a simaföldet-érés nélkülözhetetlen kelléke, hát ennek semmi akadálya, mert erről már a megérkezés utáni napon egy láda lengyel sör formájában „gondoskodva lett”, mindössze azt az apróka kellemetlen érzést kell leküzdeni, hogy idegen helyen, azaz a saját szállodai szobájában, viszolyogva nyúl az ember bármihez, mintha a másébol venné, nincs ideje összeemelegedni új és átmeneti környezetével, a mozdulatai óvatosabbak, tétovák, ráadásul ez a révedező ámulgás, mindig lokalizálni kell, bár nem szabad és lehetetlen is helyhez kötni az emberiség bajait, mert különben nekünk gyűlik meg a bajunk, a kockázatot vállalni kell, hátha éppen bennünket keres a többiek elesettsége, az együttérzés a többiekkel nem lehet örökké csak magánügy, egyedül-gyönyörködünk-benne titkos látomás, amikor valakiről kiderül, hogy beteg, nyomban ezután azt kellene megnézni-kideríteni, van-e hozzá kellő egészsége, ezt egy betege mondta, ezzel miért nem foglalkozik senki, mindenről külön papírt adnak, egyik alagútból ki, a másikba be, a vizsgálatok hibátlan rész-rendben mennek, csak éppen az egészet nem összegezi azután valaki, „már a betegek is tanulnak“, állapították meg némi aggódó örömmel az orvoskollégák ezen az ülészéken is, helott tudhatnák, hogy a buta beteg a legrosszabb, ennél már csak a képzelődő beteg az elviselhetetlenebb, orvos és beteg együttes tudása a legjobb feszültségoldó, aki az emberiséget a képzelődéseiből ki tudná gyógyítani, az emberiség azonban nem hajlandó megvizsgáltatni magát, bizalmatlan, csodákat vár, füttyül bárki okos tanácsára, jóllehet elegendő lenne egyetlen tanácsot megfogadni legalább, tanulna meg a Parthenon építészeti remekeitől a „lefékezett telítettség“ művészetét, ha már egyebet nem tehet ön- és másokat pusztító indulatai ellen, az, hogy a Vénusz-domb az örök hó határán túlnőtt Himalájában folytatódik, mint nem is szerény szemérmelenség, manapság már csak a laposfejű kispolgárokat lepheti meg, „Drágaságom, egyetlen pszichológusom, tudod-e, hogy sokat gondolkodok

rád — olvasta újra felesége levelét, mely már az ideérkezése utáni napon utána-jött —, neked mindig volt türelmed az én komplexusos lelkemhez, testemhez, de talán fel sem méred, mennyire felszabadítottál egy csomó buta, önként magamra vállalt tehetől, gátlástól. Örülök neked, és most már nem bánom, hogy aránylag tisztán látod a személyemet (egyéniségemet?), eléggé gyanakvónak ismerem magam, félek már minden, a legapróbb kiábrándulástól is, de én azért mégis közlöm veled a bennem lezajló változásokat, amióta elmentél, megint a beszélgető társam vagy, rengeteget mondok neked, és a válaszokat is el tudom képzelni. Miért képezelem azt, hogy megértenél, erre még csak magyarázatot sem keresek. Ha így van, nagyon jó. Ha csak illúzió, akkor is örülök, mert kialakítottam magamnak melletted egy olyan férfiképet, akivel jólesik lennem, és ez te vagy. Nagyobb szavakat nem használok, mert szeretnék merni, de a szavaktól félek. Gyere hamar haza, és foglalkozz egy kicsit velem, hogy magamra találjak ismét, a 18-20 éves énemre, akit szinte már elpusztítottak bennem az évek, és én szinte hagytam. Az írásom még kapkodó, szaggatott, de várok, és emberien, szépen, okosan — élni akarok. Drága, akit félek megnevezni, olyan jó volt melletted lenni, amikor aludtál. Ha nevetséges vagyok, az sem érdekel. Még így is jobb, mint azok a csúnya, megalázó emlékek, amelyek kezdenek halványodni bennem. Most egyedül vagyok, sokat olvasok és gondolkodom, és sajnos rád gondolok. Ott nem tartok, hogy képezelek, hogyan töltöd a napokat, boldog vagy-e, szórakozol, egyáltalán eszedbe jutok. Itt nem tartok, de roppant vágyom már utánad, a kezed melegét érzem, és most bánom, hogy nem teljesen józanul figyeltem magunkat. Tiszta fejjel, tudatosan szeretném vállalni ezt a furcsa gyógymódot, mert teljes értékű nőnek érzem magam, ha veled vagyok. De mi lesz, ha ennyire kiszolgáltatott magam, egy nőnek titokzatosnak, talányosnak kell lennie, ha érdekes akar maradni. Én csak nyílt tudok lenni, és szeretnék szeretni, ez szinte fontosabb, mint az, hogy engem szeressenek. Persze, ez túl szép lenne, s én már elszoktam a túl szép percektől, óráktól. Gyere már, hogy ne álljak ilyen értetlenül! — tette-vette a levelet, nem tudott válaszolni rá, ahányszor újra elolvasta, folyton az jutott eszébe: hagyni kell az embereket megnyugodni az ő balhiedelmükben, ha ugyanis két ember külön-külön bonyolult, az még egyáltalán nem jelenti azt, hogy együtt egyszerűek, a nők egy darabig, mondjuk, német nők, de azután elkezdenek általános nők lenni, az általánost mindig jobban ki tudják fejezni, mint a sajátost, mintha a természetes kiválasztódás ellen az tiltakoznék a leghevesebben, aki — természetesen — ki van választva, Darwin úr, erre még vissza kellene térni, „Drágaságom“, ahogy leírta, nyomban törölte is ezt a megszólítást, gúnyosnak érezte, hát nem ír levelet, talán ha még ma feladná, öelőtte érkezne meg, lehetetlen helyzet ez is, „száz boritékot vettél?“ kérdezte a felesége a múltkoriban, amikor hazaállított papírbevásárlásai-val, holott már megszokhatta volna, „száz napra valót vettem“, „ennyit levelezel?“, „igen — felelte ingerülten — de még nem tudom, kivel“, az épületes beszélgetés ezzel még nem ért véget: „hogy tudsz ennyit levelezni?“, „majd elmondom, csak előbb engedd, hogy legtitokzatosabb vigyorommal megöntözzem a virágokat“, „virágokat bérgyilkos is öntözhet“, „igen de én közben felülvizsgálom a lakás réseit is“, „azt miért?“, „hogy felfedezzem, hogyan lehet innen menekülni“, „te bármelyik pillanatban olyan nagy bajt találsz ki magadnak, amilyen a világon még sohasem volt“, ezt sem tudták azután megnyugtatóan értelmezni, az emberiség a lehetséges értelmezésekhez rendszerint részegen érkezik, ha egyáltalán eljut, mint ahogy neki már régesrég át kellett volna esnie ezen, iszonyatos csodának számít, ha észrevesszük, hogy végül csak lejátszódik bennünk: fokozatosan elfogadjuk azt, ami ellen oly hevesen és sokáig tiltakoztunk, a lemondás kényszere, amikor már van okunk lemondani hajdani önmagunkról is, senki vádlottja az ember, de még akkor sem akar biztos lenni végleges válaszában, hogyan is van ez: magatartásunk rész-

leteiben bátrabbak vagyunk, mint amilyen egész valónk, egészében véve azonban már sokkal gyávábbak, mint egyik-másik megnyilatkozásunkban, elképzelésünk az életről úgyszólván a semmivel egyenlő, ezen viszont nem változtatunk, bárkivel állnánk is szóba, még Dosztojevszkij sem segít már, legutóbbi vitájukban a lánya és felesége fejére idézte az író, aki szerint a rokoni szeretet azért erkölcstelen, mert nem érdem szerint igazodik, a szeretetet meg kell érdemelni, mire a felesége pontosan azzal vágott vissza, szó szerint folytatta Dosztojevszkijt, száz évvel korábbra adta az író tolla alá a szavakat, „ráérsz még, kislányom, kiérdemelni, itt még ingyen szeretnek“, már se nem tisztelte, se nem becsülte őket, még szerette, de elhatározta, hogy erről módszeresen és könyörtelenül le fogja szoktatni magát, elutazása előtt már arról volt szó, hogy a kisasszonyt csak az okirathamisítás, a visszamenőleges dátummal kiállított orvosi bizonyítvány mentheti meg az évismétléstől az egyetemen, ő ebben elképzelhetetlennek tartotta segédkezni, az ilyesmi látszólag „egyetlen szavába“ kerül az embernek, később azonban kiszámíthatatlanul sokba, döbbenten vette tudomásul, hogy felesége a háta mögött mégis elintézte, az ebédnél együtt találta a megtalált megoldást, a lány udvarlója csak annyit mert megkockáztatni, hogy a hercegnőnek, szerény véleménye szerint, egyetlen baja van: még nem tanult meg dolgozni, már túl voltak a vasárnapi töltöttkáposztán, a házi hurrikán hirtelen oldalági irányt vett, a káposzta élesre töltött káposztává változott, a felesége ugyanis „disznók“ felkiáltással darabokra törte az asztalon a tányért, amelybe a két bátortalan szövetséges szórakozottan együtt hamuzott, „ha tudtok, jöjjetek össze kellemesebb emberekkel, mint én vagy Józsi — írta a kihúzott megszólítás alá —, köztünk ugyanis nem mond már semmit semmilyen szó, bár azt a tányérbahamuzást tisztázni illenék, mert aki háziasszony nem szereti, ha a vendégek étkezés után a tányérba hamuznak, eddig kiderítve, egyszerre több hibát követ el, úgymint: 1. nincs kellően nagy lakása a vendéghíváshoz, mert az asztalnál nem lehet dohányozni, még a háziasszony engedélyével sem, 2. még gondolatban sem szólhat rá a vendégére, eltitkolja az ítéletet, az elítélt nem is tudja, miért nem szeretik a továbbiakban, 3. műveletlen, vegyileg a hamu ugyanis lúgos vegyhatású, jó mosó, 4. nem tett hamutartót az asztalra, ha már az ebédnél egyben a dohányzó is, 5. savanyú káposztához nincs szükség savanyú háziasszonyra, 6. aki vendég az illemszabályok mellőzéseivel rágyújt, az szerette a ház főztjét, ezzel ad kifejezést örömeinek, a füstölő bókot tudomásul kell venni, még abban az esetben is, ha érdekes módon a tömjénfüstöt mindenki méltányolja, 7. egy házban mindent lehet egyszer, legfeljebb másodszor soha többé, 8. a háziasszony ne akkor szaladjon hamutálcáért, amikor már belehamuztak a tányérba — hamu után tűzbiztosítás, 9. nem illik észrevenni más illetlen viselkedését, kivéve, ha mi magunk viselkedtünk illetlenül, 10. számtalan szakácskönyved egyikében ez áll: »végül a fekete-kávét az asztaltól felkelve, a nappali szobában kell felszolgálni, ahol a férfiakat a szivarra gyújtásra minden esetben fel kell szólítani«, Nagy ebéd, 350. oldal, mellesleg szakácskönyveid tüzetesebb átnézésekor értettem meg, miért van nálunk hol három, hol kilenc, hol négy, hol hét vendég, mert te eddig nekem sohasem mondtad, hogy egyedül ezt az előírást tartod be valamennyi írott és íratlan törvény közül: ha a szakácskönyv valamely ételhez ennyi vagy annyi személyre jelöli az anyagszükségletet, te betű szerint veszed, függetlenül attól, hogy nekem több vagy kevesebb vendéghez van-e kedvem, és egyáltalán, rajtad kívül ki képes megérteni a szakácskönyv ortopéd logikája szerinti számban összezsúfolt személyeket“, nem folytatta, mert az jutott eszébe, hogy egyetlen rövid mondattal is elintézhetné a választ, aki érvelni kénytelen, az már alkudozni is, olyan nőt kellett volna feleségül vennie, aki megél a szépségből azután is, a családi vitákban nincsenek varázsigék, hiába hajtogatta szájabenemálló Apuleius legalább kétezer éve: „Varázsigék ráolvasására a folyamok fürgén visszafordulnak, a tenger mozdulatlaná bénul, a

szelek alétan kifulladásnak, a Nap megáll, a Hold habosan lecsurog [ezért a kifejezésért jegyezte meg a szöveget még körorvos korában], a csillagok leszakadnak, a nappal megszűnik, örökös lesz az éjszaka“, valóban ez történik minden veszekedés után, minden új veszekedés után, amely egyben az összes régi is, sohasem tisztáz semmit, mert azt sem tudja helyrehozni, nemhogy jóvátenni, amiért folyton visszanyúl az időben, amit újra meg újra felbolygat, két karunk a munkáé, a szánk a szavaké, már csak emlék gyanánt homálylik csitító mámore, az ölelő öl melege, öleddel ölelj, ölelj öledhez, „Szemigszakáll“ kolléga talán az egyetlen, akiről sejtette, hogy az anyagszükségletet titokzatos személyekre előíró szakácskönyv-vacsorán „egyszemélyre szellemi szükséglet“-ként fordult meg náluk, a feleség tőle személyesen akarta hallani a tarfejű minisztériumi főtisztviselő találkozását Szemigszakáll feketebozont, szoborszakállával, az egész történetben az volt a pláne, hogy a látogatás idejére eldugták, dugdosták, már úgy festett, sikerül elkerülni, ez a fölös mértékben, hivalkodóan dús szőrzet nyilvánvalóan sértette volna a hajahulltán biztosan búsulót, bár ami azt illeti, nyugodtan találkozhattak, sőt megismerkedhettek volna végre, hiszen ők ketten is társszerzőként szerepelnek a ma felolvasandó dolgozatán, ekkor csak a további kettő nem volt éppen jelen, Szemigszakáll azt hitte, már vége a ceremóniának, előjöhét, fütörészve haladt folytatni a munkát, amikor a folyosó másik végéből szembe ment vele a kopasz, mögötte a népes kísérettel, bővílten megállt, mint aki nem hisz a szemének, „hát ez azért túlzás“ mondta sértődötten, bizonyára valami célzatos elrendezést vélt felfedezni abban, ahogy a hófehér folyosón élébetoppant a csillogóan fekete, kétségtelenül nem vidéki méretű szakáll, akkor senki sem mert még csak kuncogni sem, napokig hahotáztak utána az eseten, Szemigszakáll jópofa humorral tudta előadni, mit érzett ő, mit érezhetett „kedves társszerzőnk“, „Heraicusz Mytilénéből, akinek a fején nem nőtt haj, de annál nagyobb volt a szakálla (ez is növeszthetett volna magának szakállat, miért nem növeszt), emiatt sokszor gúnyolták, szégyellte magát, és aludt a templomban, ahol az isten, mármint Aszklépiosz, bekente kenőccsel a fejét, úgyhogy kinőtt a haja, ezek szerint Aszklépiosz volt az első gyógyszerész, aki haj-növesztő szerből szeretett volna meggazdagodni“, a kérdés most már csak az, ki tudja-e fejezni még a Szemigszakáll-féle pluszszakáll is hiánytalanul az embert, vagy inkább elrejtí a bután-büszke tulajdonos arckifejezését, hogy jobban tudjon alakoskodni, egy szakállban morzsa, cigarettahamu, gyufaszál, paradicsomszós, ceruzavég, italcsöpp, cérnaszál, sebészszike, rúzsolt, inggomb, tűzkő kallódhat, fésülni kell, hiába fésülik, simogatni, simogattatni, ápolni, óvni, tűztől, gúnytól, nyírni, viselni kell tudni, a moly is belekölthet, sőt a darazsak, az idén feltűnően elszaporodtak a közönséges darazsak, hivalkodó férfidisz és a hazugság fészke is lehet, már nem is divat, csak a kiveszőfélben lévő nagymuflonok ragaszkodnak hozzá, a szakáll helyett már inkább a nyúzás-borotválást is szívesebben vállalja, különösen, hogy a nők ostobábbik része úgy rajong a szakállért, holott bármilyen hosszú is valaki szakálla, attól még nem lesz magasabb ő maga, egyszer egy hónapig növelte állán a borostát, a szőlőhegyi magányban, nem úgy fejlődött, ahogy szerette volna, meguntá, levágta, ő még nem húzta meg senki szakállát, főleg mert kétágú lehet a cselekvés, egyik ága: a szakáll kezében marad, álszakáll, a másik ága: nem az övé, tehát lehet valódi, de az éjjel szakállát marokra fogva kényszerítette volna színvállásra Szemigszakállt, amikor bizalmasan közölte vele egy kolléga, hogy tudomása szerint igen tisztelt társszerzője valaki fontos betegnek éppen a „közösen“ kidolgozott műtéti eljárásukat nem javallotta, ez teljesen kiborította, hogy ilyen is lehetséges, a túlságosan bőséges és bőségesen meglocsolt vendéglői vacsora után már éppen nyugovóra akart térni, amikor szinte akarata ellenére, ám mégis beleegyezésével elsodorta az általános jókedv, a fürdőigazgatóság külön villába, a „kockavillába“ terelte a társaságot, jónéhányan magukkal hozták a fele-

ségüket is, a nők estélyi ruhában, nappal a szálló halljában külön tudományos ülészakot rendeznek, este: estélyi ruha, a férfiak azonban továbbra is utcai ruhában, későre veszik fel ezek a nők az estélyi ruhát, idősecske korban, és ide az erdőbe, ki fogja őket a férfiak estélytelen öltözkéivel harmonizálni, a röntgen-szemek amúgy is csak a két fiatal pincérlányt vizslatták, azután már mindössze arra emlékezett, hogy hajnaltájban verődtek haza, jó volt elnyúlni az ágyban, nem az a milliomos, aki tudja, mennyije van, hanem az a szegényember a gazdagabb, aki számolatlanul adja önmagát az élet összegéhez, és éppen akkor van oka szomorúnak lenni, amikor nagyon tudna örülni, valami újra keserű mérget cseppent a nyelve hegyére, lehetetlen az élet, amikor lehetséges mégis, adott pillanatban bárkiben eluralkodhat az egyszemélyes-világvége hangulat, az ember sorsa: betelt vele a telhetetlen világ, telhetetlen az ő változatosságában a világ, még erőszakos unszólásnak sem tisztességes engedni, amíg nem tisztáztunk a végső nyugtalansághoz mindent, mindent a mindig hálátlan halálnak ellenszegülően, amikor nevet, az előtérben, valaki-valami, a háttérben még sírhat valami-valaki, csak azt nem szabad soha elhinnünk, hogy világrátárukozásunkban éppen a végesség a legidőszerűbb, még akkor sem, ha a fájdalom tudománya már a kisujjunkban, egész lényünk tudja sugározni, a maradék erő ilyenkor fontos szerephez jut, a színe után még jöhet a fonákja, valaminek a fonákja csak akkor fáj, ha nevetnek rajta, a küzdő élet azonban sohasem nevetséges, az életnek nincs szégyellnivalója, ha gondolata tiszta és bátor, gyáva körülmények között köteles a lehető legpontosabban működni.

Már megfürdött, sietve borotválkozott, hogy csakugyan maradjon némi ideje a szellőzködő sétára. A rádióban Csajkovszkij zongoraversenye csendült fel. Felismerte. Ennek külön örült. Mindig elégedett volt, ha egy zenedarabra az első ütemek után ráismert. Jót tett a sőr is.

Arca kissé másnapos, a borotválkozás majd eltünteteti az éjszaka nyomait, legalábbis a felületről — ekkor hirtelen furcsa rémületet érzett: valami olyasmit látott, amit eddig soha életében, világosan emlékezett rá, hogy bal felén kezdte lehúzni a szakállát, amint szokta, már majdnem elkészült a jobb felével is, keze úgy remegett, hogy első ijedtségében azonnal letette a borotvát, a levágott borosta máris kétszeresére-háromszorosára nőtt, a szeme láttára terebélyesedett, a tükörben egy észrevétlenül fényképezett film felgyorsított változata pergett, gyomra tájékat émelység szorította össze, két tenyerét a hideg csap alá tartotta, arcát hideg vízzel dörzsölte, mintha ezzel akarná lemosni a látomás-zakállt, hiába, a víz csillogóra nedvesítette a koromfekete szőrzetet, amely már eltakarta ijedten ugráló ádámcsutkáját, valóságos reneszánsz bozót, első világháborús bajusz, hogy fog ő így az emberek elé kerülni, a szakáll valódi, ha tépi, fáj, nem mer borotvával nyúlni hozzá, már felvette végleges alakját, más egy átdorbézolt éjszaka után pirosszemű egereket meg ilyesmit lát a mennyezeten, a virágvázában, ő most ezzel a valóság-látvánnyal törleszt, nyugalom, az lehetetlen, hogy egy szakáll csak így kinőjön, inkább már az a valószínűbb, hogy szakállasan érkezett, várjunk csak, dehogy, hiszen akkor még nagyobb baj van, biztos, hogy borotválkozni akart, már az éjszaka is felmerült benne, hogy tegnap délután nem ártott volna frissen borotválkozni, ez szörnyű, az, mert érthetetlen, vissza kell pergetni legalább az elmúlt huszonnégy órát, ma vasárnap, tegnap szombat volt, ült a vendéglőben, tudományos ülészakra érkezett, most indulna felolvasni ötük dolgozatát, miért éppen ő, hol van Szemigszakáll, ide bezzeg, ilyen vacak kis helyre őt küldik, ül egy osztályonfelüli szálloda vendéglőjében, estélyi ruhák az erdőben, hegyi fürdőhely, itt nyilván a szakáll a divat, de a férfiak este is utcai ruhában, éjszaka is, az erdőben, a kockavillában, hogy kerültek oda, a nők már öregecské, későn és késve vették fel a nagyestélyi ruhákat, a két pincérlány estélyi ruhátlanul, ki fogja ezeket összehangolni, ahol éjfél után folytatták a murit, másnap, frissen borot-

válkozva, pipa a szájában, dehiszen sohasem pipázott, ez is a szakáll járuléka, a jólöltözöttség érzésével, a jó ebéd reményében, a pincérnő bal mellét úgy hívják, ott a neve, hogy hívhatják a jobb mellét, kafékoncert, élni az életet, mintha egy képeslapból vágták volna ki az egészet, valamikor így képzelte el, most itt van, senki sem fényképezi, pedig talán jobb és mutatósabb, felesége is azt mondja, mint az eredeti, mégsem fényképezik, kár, hogy aztán egy képeslapban megjelenjék, mondják is: ez olyan, mintha egy képeslapban látnák, pipával a szájában, *ésígykörbe*, mint a szakáll, „halló, kérem a fodrázsműhelyt, igen, sürgős, mondhatnám elsősegély“, tisztán hallotta a borbély hangját: „tessék előbb ollóval gondosan és óvatosan lenyírni a nagyját“, „nincs ollóm“, „kérem, én nem hagyhatom félbe a beszappanozott vendéget“, „hiába vágom, újra nő, értse meg“, „milyen színű?“ „milyen: fekete, szénfekete, nem is illik már féligész hajamhoz“, „akkor ez semmi más, mint az ön elégtelen égéseinek terméke“, „ezt hogy értsem?“, „egyszerű: a szakáll, mint az elégtelen égés szénszálszövevénye“, „azt akarom, hogy ne nőjön tovább, hogy megborotváljon“, „mondtam már: van, amit hagyni kell megdermedni, kivéve a felkent szappanhabot, nincs tréfálkozni való időm“, „nekem sincs“, „hát akkor tessék lefáradni a műhelybe, még vagy ötven várnak“, „ilyen szakállasan nem tudok, lehetetlen“, „ha egy szakáll elhatározza, hogy akkora lesz, amekkora, az akkora lesz, amekkora lenni akar, ha gubanc, azt fésülni sem lesz majd könnyű“, „kérem, mester úr, én kétségbe vagyok esve“, „más büszke a szakállára, hogyan történt?“, „az imént“, „nem azt kérdeztem, hanem azt, hogy tetszett-e valami olyasmit tenni, valami fogadalmat, a saját szakállára“, „várjon: én semmit, azaz mégis, az éjszaka megfogadtam, hogy addig nem vágatom le a szakállam, amíg valamit ki nem deríték“, „hát akkor hiába minden, akkor érthető“, „igen de csak magamban fogadtam meg, nem, kimondtam, hangosan is, csak egy ember hallotta, de ha akarom, betártom, ha nem, az én bajom“, „éppen erről van szó: most már így van, ahogy történt, úgy látszik, valami nem hagyja bennünk, hogy elhatározásainkat csak úgy semmibe vegyük, nem tehetek semmit önért, már üvölt a félbehagyott vendégem“, hát akkor csakugyan nincs mit tenni, most mileszpalesz, mi legyen, legyen meg a szakáll akarata, felöltözik, a szakáll álnév, amúgy sem ismerik itt sokan, akik ismerik, azoknak végre fel fog tűnni csakugyan, azleszpalesz, hogy megtartja az előadását, jöjjön, ami elkerülhetetlen, újra elmormogta gyermekkori varázsszövegét, ma már másodszer, a cigarettánál sem segített, most előről, eredeti értelmén is megpróbálta: *A tűzhely beteg és kormos, már itt van a fekete orvos. Szívesen látlak, ha eljössz, még szívesebben, ha elmész*, ezt a falvédőszöveget visszafelé is, szanszkritül, villámgyorsan tudta mondani, annyit néztebámulta kisbeteg korában, hogy örökre emlékezetébe vésődött, menni kell, mert hív a kötelesség, nem is, inkább küld, aki igazán dolgozni akar, az inkább a kötelesség küldötte, mint hívottja, továbbá azt is ki kell egyszer már deríteni, hogy ami ránk van mérve, nincs-e ránk szabva is ugyanakkor.

Dénes Sándor fémdomborítása